

ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДИПЛОМАТІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: ФУНКЦІОНАЛЬНО-ДИСКУРСИВНИЙ АНАЛІЗ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ПРАКТИКИ

FEATURES OF THE ENGLISH LANGUAGE OF DIPLOMACY AND INTERNATIONAL RELATIONS: FUNCTIONAL-DISCURSIVE ANALYSIS AND PEDAGOGICAL PRACTICES

Вароді Н.Ф.,

orcid.org/0000-0003-4175-4928

*викладач, доцент кафедри історії та суспільних дисциплін
Закарпатського угорського університету імені Ференца Ракоці II*

На тлі активної соціально-економічної та геополітичної динаміки, під впливом загальної трансформації системи міжнародних відносин та розвитку цифрових технологій виникає необхідність перетворень традиційних підходів до викладання дипломатичного дискурсу іноземною мовою. У статті аналізуються ключові педагогічні інновації у вищій освіті, що відбулися під впливом зміни наповнюваності дипломатичного дискурсу в галузі затребуваних мовних засобів та компетенцій, розвиток яких має бути частиною освітніх програм навчання іноземних мов майбутніх дипломатів. У статті охарактеризовано ключові характеристики мови дипломатії та сучасних міжнародних відносин, можливості їх інтеграції у процес викладання іноземної мови для загальних чи спеціальних цілей. Окреслено головні компетенції, які формують основу сучасних мовних освітніх програм у цій сфері. Виокремлено основні компоненти систем викладання англійської мови для дипломатії, такі як інтерактивність, вивчення професійної лексики, дипломатичний етикет та спеціалізовані формати навчання, зокрема, семінари чи онлайн-курси. Результати дослідження демонструють, що розвиток дипломатичного дискурсу йде у бік посилення міждисциплінарності його характеру. Обґрунтовано, що в контексті цифровізації освітнього та комунікаційного поля пріоритетами викладання англійської мови для спеціальних цілей мають стати зміцнення у здобувачів освіти комунікаційних навичок, розвиток цифрової грамотності, критичного мислення та медіаграмотності, формування стійких умінь трансферу отриманих знань у цифрове середовище міжнародної взаємодії, усвідомлення культурних особливостей у міжнародному контексті. В статті доведено, що процес іншомовної підготовки студентів-міжнародників має зосереджуватись на підготовці фахівців, здатних вільно вести перемовини, здійснювати міжкультурну комунікацію, репрезентувати національні інтереси на глобальному рівні.

Ключові слова: англійська мова для дипломатії, інноваційна педагогіка, англійська мова для спеціальних цілей, міжнародні відносини, навчання на основі завдань, автентичні матеріали, вища освіта, викладання мов.

Against the background of active socio-economic and geopolitical dynamics, under the influence of the general transformation of the system of international relations and the development of digital technologies, there is a need to transform traditional approaches to teaching diplomatic discourse in a foreign language. The article analyzes key pedagogical innovations in higher education that have occurred under the influence of a change in the content of diplomatic discourse in the field of demanded language tools and competencies, the development of which should be part of educational programs for teaching foreign languages of future diplomats. The article characterizes the key characteristics of the language of diplomacy and modern international relations, the possibilities of their integration into the process of teaching a foreign language for general or special purposes. The main competencies that form the basis of modern language educational programs in this area are outlined. The main components of English language teaching systems for diplomacy are highlighted, such as interactivity, the study of professional vocabulary, diplomatic etiquette and specialized learning formats, in particular, seminars or online courses. The results of the study demonstrate that the development of diplomatic discourse is moving towards strengthening its interdisciplinary nature. It is substantiated that in the context of digitalization of the educational and communication field, the priorities of teaching English for special purposes should be to strengthen communication skills among students, develop digital literacy, critical thinking and media literacy, form sustainable skills for transferring acquired knowledge into the digital environment of international interaction, and become aware of cultural features in the international context. The article proves that the process of foreign language training for international students should focus on training specialists who are able to freely negotiate, carry out intercultural communication, and represent national interests at the global level.

Key words: english for diplomacy, innovative pedagogy, English for special purposes, international relations, task-based learning, authentic materials, higher education, language teaching.

Постановка проблеми. Підготовка компетентних фахівців у галузі ведення переговорів на міжнародній арені, особливо з огляду на неперехідну турбулентність у геополітичному полі, є особливо важливою для національних інтересів, що визначає актуальність представленого

дослідження. У цьому контексті першочергового значення набуває розробка більш ефективних програм мовної підготовки майбутніх дипломатів. Підхід передбачає оволодіння студентами різними видами «компетенцій» – практичних комунікативних навичок, найважливішим ком-

понентом яких є вміння досягати реальної мети, готовність особистості до вирішення різного роду проблем. До таких компетенцій входять мовні навички не тільки загальної, а й професійної (спеціальної) спрямованості, що готує здобувачів освіти до ведення професійної діяльності іноземною мовою з урахуванням цільових завдань та ситуацій спілкування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Трансформація іншомовної підготовки здобувачів вищої освіти напрямку дипломатії та міжнародних відносин авторами М. Чепурна та ін. [4], І. Шестипалова [5], Т. Gumenyuk та ін. [9] розглядається як об'єктивна вимога розвитку сучасного геополітичного середовища та міжкультурної комунікації. Дослідники зауважують, що формування стійких компетенцій з білінгвальної взаємодії потребує розробки сучасного навчально-методичного забезпечення процесу, а освітній процес у цілому має бути спрямований на розвиток критичного мислення та розуміння культурних особливостей у міжнародному контексті.

Проблематиці приділена увага в напрацюваннях М. Khan та ін. [10], А. Selvi та ін. [13], М. Xhemaili [14], де аналізується потенціал адаптивних систем персоналізованої освіти, інтерактивні навчальні методи та цифрові інструменти для реалізації головної педагогічної мети англійської мови для спеціальних цілей для студентів-міжнародників – формування та розвитку стійких навичок з міжкультурної комунікації, ділової взаємодії у зовнішньо-політичному середовищі. При цьому особливої ваги набуває міждисциплінарна інтеграція, що забезпечує успішне поєднання розвитку професійних компетенцій студента та іншомовних навичок для успішного перспективного практичного застосування.

Учені А. Aljarelah [6], V. Bohatyrets [8], R. Prata [11] зауважують, що викладання англійської мови для дипломатії та міжнародних відносин має враховувати ключові педагогічні основи методики іноземної мови для спеціальних цілей, серед яких – інтегрованість, комплексність, системність, спрямування на формування загальної компетентності у індивідуальному профілі. Хоча сучасний науковий дискурс демонструє швидке зростання інтересу до проблематики, недостатньо дослідженими залишаються практичні аспекти викладання англійської мови для спеціальних цілей у галузі дипломатії та міжнародних відносин, що актуалізує необхідність аналізу ключових педагогічних інновацій у цьому напрямку.

Постановка завдання. Мета дослідження – розширений аналіз ключових педагогічних інновацій у вищій освіті, що відбулися під впливом зміни наповнюваності дипломатичного дискурсу в галузі затребуваних мовних засобів та компетенцій, розвиток яких має бути частиною освітніх програм навчання іноземних мов майбутніх дипломатів.

Виклад основного матеріалу. У контексті усної дипломатичної комунікації, необхідно розділяти жанри, що відносяться до її публічної частини (прес-конференції, заяви, виступи дипломатів на засіданнях міжнародних організацій та ін.) та закритої, яка, як правило, є переговорним процесом між двома чи більше сторонами. При цьому публічна частина дипломатичної комунікації (як у письмовій, так і в усній формі) часто вимагає особливого красномовства для переконання широких мас у правильності своєї позиції, а отже, володіння прийомами ораторського мистецтва [1]. У той же час для переговорного процесу особливу важливість мають навички толерантного викладу інформації та політичної стриманості, з одночасним умінням досягати поставленої мети.

Зазначене потребує розвитку знання з теорії комунікації, включаючи володіння певними стратегіями і реалізованими їх тактиками спілкування. Так, у лексичному плані дипломатичний дискурс в першу чергу характеризується наявністю таких елементів як термінологія з дипломатичної, політичної, юридичної, військової та економічної сфер, а також із сфери мас-медіа.

Широке використання в дипломатичній мові клішованих фраз і протокольних формул, які можна віднести до етикетної та компліментарної лексики, допомагає підвищити ефективність дипломатичної комунікації, оскільки дозволяє заощадити час та забезпечити однозначне розуміння текстів дипломатичного листування. У той же час стандартизовані кліше мовлення надають дипломатичним працівникам допомогу і в ситуаціях усного спілкування, що вимагають спонтанної відповіді, таких як, наприклад, прес-конференції та брифінги, дозволяючи виграти час для обмірковування [3]. Це необхідно враховувати у процесі викладання англійської мови для дипломатії.

Що стосується лексико-граматичне наповнення, з наведеного вище очевидно, що дипломатичний дискурс має інтердискурсивний характер, що зумовлює його специфічне лексико-граматичне наповнення. крім того, однією з найголовніших причин процесу змін є все

більш швидкий розвиток цифрових технологій. Це надало дипломатії більшої доступності та відкритості, інтегрувало її у сферу соціальних мереж, посиливши загальну спрямованість у сторону громадського дискурсу.

Динаміка глобального світового простору, що відбивається на розвитку міждержавних відносин та дипломатичному дискурсі, призвели до того, що мова дипломатії, по-перше, набула ще більшої міждисциплінарності, як у лексико-граматичному, так і жанровому плані. Окрім того, специфічним набором нових цільових компетенцій, що належать до закритої частини дипломатичного дискурсу, стають навички ведення переговорів та вміння впливати на широкі маси у частині публічного дипломатичного дискурсу.

При цьому зміст відповідних програм з іноземної мови для дипломатів виходить за межі простого наповнення граматичних конструкцій, наповнюється розширеною лексикою на тему спеціалізації, передбачає ознайомлення з жанровими особливостями, властивими дипломатичному дискурсу. Також важливості набуває розвиток нових ключових компетенцій для фахівця з міжнародних відносин, зокрема, навчання спеціальних стратегій та тактик ведення переговорів іноземною мовою, а також побудові логічних аргументованих висловлювань та різних риторичних прийомів, затребуваних у частині дипломатії та міжнародної взаємодії.

У світлі вищевикладеного можна помітити безумовний взаємозв'язок між змістом та цілями навчання та конкретними потребами певних груп здобувачів освіти, що є одним з головних критеріїв методики викладання мови для спеціальних цілей. Отже, підхід у викладанні іноземної мови фахівцям-міжнародникам повинен ґрунтуватися на методах навчання мов для професійних цілей. Це зумовлює необхідність розроблення спеціальних програм та навчальних матеріалів, що відображають всю специфіку діяльності дипломата як у контексті лексико-граматичних засобів, так і в аспекті майбутніх професійних компетенцій [2; 12].

Зважаючи, що цифровізація внесла суттєві зміни до основних каналів дипломатичної комунікації та активно сприяє підвищенню адаптивності освітнього процесу, його індивідуалізації, а також впровадженню інтегрованих стратегій навчання, необхідним стає формування інформаційної компетентності фахівців у сфері дипломатії. Основними перевагами, які дає високий рівень сформованості інформаційної компетентності студентів-міжнародників, можна виді-

лити: підвищення доступності використання е-навчання з нівелюванням просторово-часових обмежень; потенціал більшої персоналізації навчального досвіду; можливість самостійного розроблення та поширення матеріалів онлайн навчання, підтримки динамічного та інтерактивного або модульного стилів навчання; можливість оновлювати модулі та програми електронного навчання, використовуючи аналітику та звіти про ефективність; підвищення ефективності взаємодії за посередництвом таких інструментів комунікації, як чати, форуми, повідомлення, блоги, а також інтеграції із платформами соціальних мереж; освоєння розширених функцій інформаційної безпеки.

Методологічний базис процесу включає адаптивність оцінювання та гнучкість дизайну навчання, варіативність курсів та програм, забезпечення доступності навчального матеріалу за рахунок мультимодального подання. Альтернативні форми оцінювання, як портфоліо чи проекти, а також диференційована індивідуальна підтримка успішно адаптуються до міждисциплінарного та інтегрованого підходів у викладанні англійської мови для спеціальних цілей, що забезпечує адаптивність та доступність процесу формування інформаційної компетентності.

При цьому вивчення дисциплін професійної підготовки передбачає етапи: теоретичного блоку-пояснення; опанування навичок організаційно-управлінської та навчально-методичної проектної діяльності; розроблення та впровадження систем цифрової підготовки; обговорення результатів, доопрацювання зауважень та виправлення помилок; зовнішньої експертизи рівня сформованості інтегрованої компетентності. Формування її у фахівців міжнародних відносин має відбуватися на засадах цілісності, проактивності, взаємодії та гнучкості. Пріоритетами мають стати зміцнення комунікаційних навичок, розвиток цифрової грамотності, критичного мислення та медіаграмотності. Ключові навички, що формуються у процесі взаємодії з цифровими технологіями в освітньому полі, передбачають критичність та нестандартність мислення, універсальність, незалежність у їх здобутті (табл. 1).

Комплексні рішення у підготовці фахівців з дипломатії та міжнародних відносин забезпечують альтернативні можливості для усвідомлення складних понять у інформаційно-комунікаційному полі, дозволяють формувати стійкі навички з кібербезпеки та цифрової етики.

Таблиця 1

Напрямки формування інформаційно-професійної компетентності фахівців з дипломатії в рамках викладання англійської мови для професійних цілей

Навички	Особливості
Критичне і аналітичне мислення	Розвиток уміння визначати закономірності, узагальнювати підсумовувати результати
Створення інтерактивного контенту	Уміння акумулювати, подавати у цифровому форматі та використовувати на практиці інформацію, генерувати новий контент
Комунікаційні навички	Здатність взаємодіяти у межах спільних проєктів, ефектно презентувати результати
Навички управління	Уміння планування, менеджменту та контролю процесу реалізації проєктів
Технічні навички	Опанування програмного забезпечення, цифрових інструментів для оптимізації робочого процесу
Навички роботи з великими обсягами даних	Акумулювання та аналіз великих обсягів інформації з подальшою інтерпретацією
Навички роботи з інтерактивними інструментами	Уміння створювати та використовувати мультимедійні матеріали для унаочнення

Джерело: сформовано автором

Використання цифрових освітніх платформ, інтерактивних симуляцій, відеоконференцій з іноземними партнерами дозволяє відтворювати реалістичні комунікативні ситуації, з якими працівники сектору дипломатії можуть зіткнутися під час міжнародної взаємодії.

Це особливо важливо в умовах, коли безпосередній міжкультурний досвід у процесі навчання є обмеженим. Ефективне формування міжкультурної компетентності передбачає також застосування таких підходів, як інтернаціоналізація змісту мовної освіти, використання автентичних матеріалів (відео- та аудіоматеріалів, документів), проведення рольових ігор і моделювання сценаріїв міжкультурної взаємодії, а також аналіз конфліктних ситуацій, пов'язаних із культурними непорозуміннями. Знання відповідної термінології англійською мовою дає можливість майбутнім фахівцям читати наукові статті та міжнародні документи, брати участь у навчальних і практичних проєктах, а також ефективно комунікувати з іноземними колегами [7]. Тому в цілому, педагогічні інновації в даній сфері мають спрямування на розширене освоєння професійної лексики і розвиток навичок дипломатичної етики.

Ключові стратегії зусиль викладача у даній сфері зосереджуються на проєктному навчанні, індивідуалізації, рольових сценаріях та гейміфікації, груповій роботі, взаємодії з автентичними матеріалами. Зокрема, в рамках групової діяльності проводяться колаборативні дослідницькі проєкти, студенти мають змогу взаємодіяти у груповому форматі досліджень та експериментів, що дозволяє краще відпрацювати

навички комунікації. Гейміфікація та рольові сценарії – підхід, що передбачає застосування елементів ігрових технік, коли інтерактивний досвід є безпосереднім ключем до формування навичок міжкультурної взаємодії (наприклад, «дипломатичні сніданки» чи імітовані «міжнародні зустрічі») для практичного відпрацювання навичок. Стратегія співтворчості передбачає можливість створення студентами власного контенту, доповнення до традиційних сценаріїв освітнього процесу.

Метод інтеграції автентичних професійних кейсів відкриває безліч значущих освітніх можливостей у англійській підготовці студентів-міжнародників. Зокрема, здобувачі не лише опановують нові знання та уміння, але й укріплюють навички стратегічного й критичного мислення, навчаються ефективно аналізувати складні проблеми, формувати алгоритми поетапного віднайдення раціонального чи альтернативного рішення, зауважувати точку зору опонента, аргументовано висловлювати свою думку. Ці навички стануть основою для ефективної міжкультурної комунікації у майбутній професійній діяльності.

Стратегія індивідуалізації (створення індивідуальної освітньої траєкторії) – підхід, що передбачає максимальну адаптацію програми іншомовної навчальної діяльності до потреб, можливостей та запитів здобувача освіти. При цьому студенти можуть обирати рівень складності, або ж програма робить це автоматично, виходячи з результатів попередніх спроб.

Автентичність за посередництвом створення реального мовного середовища чи його

віртуального імітування передбачає поєднання компетентісно-діяльнісного, інтегративного, когнітивно-комунікативного та особистісно орієнтованого підходів у навчанні. Це розвиває вміння комунікувати в професійному середовищі, розуміння культурних особливостей професійного спілкування. Такий підхід дозволяє забезпечити якісну іншомовну підготовку фахівців, здатних вільно здійснювати міжнародну комунікацію.

Висновки і перспективи. Зміст програм викладання англійської мови для майбутніх дипломатів виходить за межі простого наповнення граматичних конструкцій, наповнюється розширеною лексикою на тему спеціалізації, передбачає ознайомлення з жанровими особливостями, властивими дипломатичному дискурсу. Окрім того, значущості набуває розвиток нових ключових компетенцій для фахівця з міжнародних відносин, зокрема, навчання спеціальних стратегій та тактик ведення переговорів іноземною мовою, а також побудові логічних аргументованих висловлювань та різних риторичних прийомів, затребуваних у частині дипломатії.

На сучасному етапі розвитку інформаційно-комунікаційних технологій процес підготовки майбутніх фахівців дипломатії та міжнародних

відносин має бути спрямований на інтегровану освіту та використання цифрових можливостей. Сучасні технологічні досягнення дозволяють досягнути більш ефективних, оптимізованих та потужних результатів: використання великих даних розширює можливості аналітики; розробка адаптивних платформ е-навчання забезпечує персоналізацію; застосування мобільних технологій та штучного інтелекту підвищують вмотивованість учасників освітнього процесу. Це визначає специфіку підготовки студентів-міжнародників у напрямку поєднання англійської мови для спеціальних цілей та інформаційної компетентності. Інформаційна діяльність, інтегрована до процесу вивчення англійської мови для професійних цілей, сприяє розробці аналітичних, технічних, креативних навичок, розширює можливості опрацювання великої кількості інформації та створення інтерактивного контенту, є більш ефективним у розвитку навичок спілкування.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у пошуку оптимальних рішень у розробленні універсальних інтегрованих курсів з англійської мови для спеціальних цілей у контексті підготовки майбутніх дипломатів, що володітимуть практичною цінністю з розвитку лінгвокультурної та інформаційної компетентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білецька О. О. Лінгвістичний супровід міжнародної діяльності. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2020. №6. С. 197–206. <https://doi.org/10.31866/2616-745x.6.2020.218789>
2. Канюк О. Когнітивно-комунікативний підхід у методиці викладання іноземної мови. *Сучасні дослідження з іноземної філології. Збірник наукових праць*. 2019. №17. С. 231–239. <http://philol-zbirnyk.uzhnu.uz.ua/index.php/philol/article/view/120>
3. Тимчик М. Викладання «ділової англійської мови» у вищих навчальних закладах: комунікативний аспект. *Філологічні трактати*. 2025. №17(1). С. 122–136. [https://www.doi.org/10.21272/Ftrk.2025.17\(1\)-12](https://www.doi.org/10.21272/Ftrk.2025.17(1)-12)
4. Чепурна М. В., Сторожук О. Ю., Морозовська Л. Ф. Англійська мова як універсальний механізм модернізації дипломатичного дискурсу у глобальному середовищі XXI століття. *Вісник науки та освіти*. 2025. №11(41). С. 1357–1370. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-11\(41\)-1357-1370](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-11(41)-1357-1370)
5. Шестопалова І. Сучасні підходи до викладання іноземної мови студентам спеціальності «Міжнародні відносини». *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Педагогічні науки*. 2023. №5(58). С. 27–33. <https://doi.org/10.32689/maup.ped.2023.5.5>
6. Aljarelah A. K. Language and international communication: The impact of language on international understanding and diplomatic relations. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*. 2024. №6(6). Pp. 144–175. <https://doi.org/10.37547/tajssei/Volume06Issue06-23>
7. Ashrafova I. The Language That Rules the World: What's Behind English's Global Power?. *Acta Globalis Humanitatis Et Linguarum*. 2025. №2(2). Pp. 275–283. <https://doi.org/10.69760/aghel.025002122>
8. Bohatyrets V. Harnessing cultural diplomacy through teaching/learning English as a foreign language. *Studies in Comparative Education*. 2022. №2. <https://doi.org/10.31499/2306-5532.2.2022.270962>
9. Gumenyuk T., Frotveit M., Bondar I., Horban, Y., Karakoz, O. Cultural diplomacy in modern international relations: The influence of digitalization. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*. 2021. №99(7). Pp. 1549–1560. <https://www.jatit.org/volumes/Vol99No7/Vol99No7.pdf>
10. Khan M. M., Ahmad R., Fernald L. W. Diplomacy and education: a systematic review of literature. *Global Social Sciences Review*. 2020. №5(3). Pp. 1–9.

11. Pratama R. English language in the context of cultural diplomacy. *Culturalistics: Journal of Cultural, Literary, and Linguistic Studies*. 2023. №7(2). Pp. 77–84. <https://doi.org/10.14710/ca.v7i2.20788>
12. Qin Y. Diplomacy as relational practice. *The Hague Journal of Diplomacy*. 2020. №15(1-2). Pp. 165–173.
13. Selvi A. F., Galloway N., Rose H. *Teaching English as an international language*. Cambridge University Press, 2023.
14. Xhemaili M. The importance of the English language in public diplomacy and international relations. *Journal of Liberty and International Affairs*. 2022. №8(1). Pp. 322–339.

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 30.04.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026